

Egy Gulácsy-kép címének változatairól

Ortmann Anna Katalin

„Én csak félig álmodva élem a világot: egyik szememmel a hazug, édes álmokképek káprázatába bámulok, a másik szemem mindig a valóságot figyeli.”

Gulácsy Lajos

Bevezető

2023-ban a Nemzeti Galériában *Gulácsy. Na'Conxypan hercege* címmel életmű kiállítást rendeztek. Az egyik kurátor, Bellák Gábor elmondása alapján a tárlat megszervezésekor nemcsak a Gulácsy képek összegyűjtésére vállalkoztak, hanem az életmű újragondolására is. „Megkíséreltük árnyalni azt az egyoldalú képet, ami a magyar művészettörténetben Gulácsyról kialakult: ha róla beszélünk, mindig egy furcsa, ábrándos, bolondos figurát képzelünk el, akiben a líraiság, az érzékenység és a költészet varázslóját szeretnénk látni. Én viszont úgy gondoltam, hogy Gulácsy nem csupán az álmok festője volt, hanem olyan művész, aki megrögzötten figyelte a valóságot. Az utókor az elképzelt Gulácsy-képe alapján erősen átértelmezte a munkáit – ezektől a ráakódott rétegektől szerettük volna most megtisztítani az életművet.” – nyilatkozta a kurátor a *Magyar Krónikának*¹²⁸.

A kiállítást kísérő katalógusban számos új Gulácsy életművét vizsgáló tanulmány jelent meg. Ezek közé tartozik Bellák *Történet nélkül – A Gulácsy-képek története* című tanulmánya is, amiben a szerző arra hívja fel a figyelmet, hogy több híres Gulácsy festmény címe is az utókortól származik, és Gulácsy eredeti képcímeit nem is ismeri a nagyközönség. Ilyen például *A varázsló kertje*, az *Elmulás*, az *Eksztázis*, vagy éppen a *Naconxypanban hull a hó* is, aminek történetét e dolgozatom témájául választottam. „Ezek a címek az utókor címei, amelyek nemcsak az utókor kreatív költői fantáziáját bizonyítják, hanem azt a lelkes kisajátítási igényt is, hogy Gulácsyból egy nekünk tetsző, a mi elképzeléseinkhez illő figurát faragjunk. Az új címek bizonyos értelemben újraértelmezik a műveket, s olyan értelmezési keretet rajzolnak

¹²⁸ Bakai Anna, „Gulácsy-kiállítás: szenvedélyes, őszinte művészet, stíluscímkék nélkül”, *Magyar Krónika*, (2023), <https://kronika.hu/cikk/gulacsy-kiallitas-szenvedelyes-oszinte-muveszet-stiluscimkek-nelkul/> (Hozzáférés: 2024.09.18.)

ki, amelyek – ha úgy tetszik – egyenesen megtagadják vagy éppen semmibe veszik a művek történetét.”¹²⁹ – írja Bellák.

Dolgozatom elméleti háttéréül elsősorban ez a tanulmány, illetve az életrajzi adatokhoz Marosvölgyi Gábornak a 2008-ban megjelent Gulácsy-monográfiája szolgált¹³⁰. A következőkben Gulácsy említett festményének és annak címének útját követem nyomon, végigkísérve a folyamatot, hogy hogyan született a festő saját novellája mentén a tárgyalt kép, hogyan vitte Gulácsy vászonra az írásművében megfogalmazott jelenetet. Majd később, ugyanez a kép, de immár új címmel, milyen más irodalmi alkotásokat ihletett meg az idők során. A két cím két külön értelmezési keretbe helyezi a festményt, ami hatással van annak interpretációjára is. Mit nyerhetünk vagy épp veszíthetünk az egyik, illetve a másik cím által? Továbbá, nyomon követem az új cím kanonizálódásának folyamatát, és vizsgálom a kép közvetítőinek szerepét, amik együttesen eredményezték azt, hogy Gulácsy 1913-ban született *Egynapos hó* című képét, ma már *Naconxypanban hull a hó* címen ismeri a közönség.

Dolgozatomban arra kívánom felhívni a figyelmet, hogy Gulácsy képeinek megértéséhez olykor elengedhetetlen, hogy azokat a festő irodalmi műveivel együtt, azok viszonylatában szemléljük. Munkámmal ahhoz a Bellák által is elmondottakhoz szeretnék hozzájárulni, hogy Gulácsyt ne csak az álmok festőjeként lássuk egy – olykor csak az utókor tetszése szerint teremtett – misztikus ködbe burkolva, hanem törekedjünk műveinek valós történetének megismerésére is, hogy egy pontosabb képet kaphassunk a XX. századi magyar művészet egyik legnagyobb hatású alkotójának életművéről.

A kép születése

A köztudatban kevésbé ismert tény Gulácsy munkássága kapcsán, hogy festményei, rajzai mellett irodalmi műveket is alkotott.¹³¹ Ezek többek között önéletrajzi visszaemlékezések, művészeti elmélkedések, kritikák, rövid novellák, mesék vagy regény tervek darabjai. Szépirodalmi munkáiból nem sok maradt fent, ami mégis, azok is jellemzően töredékesek.

¹²⁹ Bellák Gábor, „Történet nélkül – A Gulácsy-képek története” in *Gulácsy. Na'Conxypan hercege kiállítási katalógus* (Budapest: Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, 2023), 29.

¹³⁰ Marosvölgyi Gábor, *Gulácsy Lajos* (Budapest: Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, 2008).

¹³¹ Gulácsy összegyűjtött írásaiból Szabadi Judit szerkesztett könyvet *Gulácsy Lajos: A virágünnep vége* címmel (Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1989).

Irodalmi tevékenységének jelentőségét nem érdemes képzőművészeti munkásságának nagyságához mérni. „Míg festőként és grafikusént kiemelkedőt alkotott, íróként és költőként dilettáns maradt. Ennek ellenére irodalmi művei szecessziós prózákat sok részletszépséggel és érdekes kísérletekkel gazdagítják, képeinek árnyalt megértéséhez pedig sok esetben nélkülözhetetlenek”¹³² – jelenti ki Marosvölgyi. Szij Béla – a Gulácsy-életmű egy korábbi kutatója – a festő írásműveivel kapcsolatban a következőket fogalmazza meg: „Felhasználásuk révén mélyebben megérthetjük azt a Gulácsyt is, akinek lelkületében a tudat értelmi és akarati szintje alatt kivételes élénkséggel élt mindvégig a gyermek, aki belemélyedt a kezdeti érzékelések (látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás) nyomán támadt hangulataiba”¹³³.

Gulácsy több ránk maradt írásos műve az *Egyetemi Lapok*-ban jelent meg, aminek művészeti rovatvezetője is volt 1909 és 1911 között. Itt publikálta 1910 márciusában *Az egynapos hó* című "édeskés históriáját"¹³⁴ is, amit keltezése szerint 1909-ben, padovai tartózkodása alatt írt. Ezt a meseszerű rövid novellát vizsgálom majd a későbbiekben.

1913-ban Gulácsy megint csak Padovába utazott, ezúttal jóbarátjával, a költő Keleti Artúrral.¹³⁵ Gulácsy számára fontos lehetett korábban született novellája, ugyanis ekkor, néhány év elteltével – visszatérve Padovába – ismét felidézte és újra is alkotta kedves kis történetét, ezúttal azonban nem írásműben, hanem a vásznon örökítette meg azt. Összesen két olajképet ismerünk, amit Gulácsy *Az egynapos hó* című novellája mentén festett. Az egyik, az életmű kiemelkedő, nevezetes darabja, a *Naconxypánban hull a hó* címen ismert festmény. Az eredeti cím azonban nem ez, azt a kép hátoldalán Gulácsy saját kézírásával olvashatjuk: *Egynapos hó*. A kép bal alsó sarkában a művész aláírása, jobb alsó sarkában pedig a helymegjelölés, vagyis a „PADOVA” felirat látható. A festményen szereplő férfi megformálásához valószínűsíthető, hogy a festő útitársa, Keleti Artúr ült modellt. Ehhez a képhez előzetesen Gulácsy még egy tanulmányrajzot is készített, ami kifejezetten ritkán fordul elő a munkásságában. A műgondból adódóan feltételezhetjük, hogy fontos volt számára ez az alkotás.

¹³² Marosvölgyi, *Gulácsy Lajos*, 76.

¹³³ Szij Béla, *Gulácsy Lajos* (Budapest: Corvina Kiadó, 1979), 102.

¹³⁴ Gulácsy használta ezt a kifejezést, és írta a mű címe alá

¹³⁵ Ennek az itáliai utazásnak emlékéért Keleti Artúr meg is őrizte egy művében, a *Pax Vobiscum, avagy: egy költő pásztorlevele a nyájas olvasókhöz, amelyben Padovában eltöltött boldog napjait idézván, látni tanítja, inti, megfeddi őket s végül is megbékél velük* című verseskötetében, amit „Gulácsy Lajosnak, Itália elborult szerelmesének” ajánlott (Amicus Kiadó, 1922)

A másik festmény keletkezési idejéről és helyéről nincsenek pontos forrásaink, ez nem is vált szerves részévé a Gulácsy életműnek, holott az említett novellához ugyanolyan szorosan kapcsolódik. Molnos Péter 2007-ben, amikor a festmény a Kieselbach Galériában aukcióra került, úgy fogalmazott, hogy a kép közel egy évszázados lappangás után bukkant elő. (Ez egyébként nem kivételes eset, Gulácsy-képek a mai napig kerülnek elő, az életmű darabjai szétszóródtak.) A festmény címe *Úton az egynapos hóban* és a novella második felében megjelenő szereplőket ábrázolja. Az *Egynapos hó* képpel való szoros kapcsolata miatt valószínűsíthető, hogy a festő egy időben, vagy közel azonos időben festette ezeket.

A három mű együttes vizsgálata

forrás: Kieselbach Galéria weboldala^{136, 137}

„Csendesen hullott a hó, furcsa karácsonyi illat járt át mindent. A berber-és olajfák gyantás illata volt ez. A nyurga fekete cyprusok és a kövér babérfák sóhajtoztak. Halkan barangolta be ez a sóhaj az egész vidéket.

A nagy pihék szállottak csendesen, befedve a házak pirosan tarka fedeleit.

December volt és mégis olyan különös tűzzel villantak meg az élénkzöld veteménytáblák künn a kertben, a piros narancsok pedig vidoran pislogtak ki fehér sipkájuk alól. Úgy néztek ki, mint jól táplált apró mesegyerekek.

Halkan vallották be szerelmüket Tél és Tavasz.

Margherita Fiori most is ott ült a százesztendő, zöldpatinás családi karosszékében és kötött, – szorgalmasan kötögetett . . .

Hej! Hej! – Margherita Fiori Fioretti....

¹³⁶ Molnos Péter, „Nakonxypánban hull a hó”, Kieselbach Galéria és Aukciós ház weboldala, 2002.
https://www.kieselbach.hu/alkotas/nakonxipanban-hull-a-ho-_egynapos-ho__-1910-korul_912 (Hozzáférés: 2024.09.18.)

¹³⁷ Molnos Péter, „Úton az egynapos hóban”, Kieselbach Galéria és Aukciós ház weboldala, 2007.
https://www.kieselbach.hu/alkotas/uton-az-egynapos-hoban_-1910-korul_19555 (Hozzáférés: 2024.09.18.)

Giacomo Fiori a közeli Cafféban itta, szürcsölgette órák hosszában a megszokott cappuccinot a százesztendő Caffe Lunában, ott a parányi téren, azon az igen-igen kicsi terecskén, hol a nagy szerencse meglátogatta ezelőtt ötven esztendővel.

Mert hiszen Giacomo Fiori csak szerény farmacista volt, ma pedig gazdag, igen gazdag.

Hej! Hej! Margherita Fiori Fioretti. Te adtad ezt a szerencsét, — magaddal hozva egy csomó fényes új aranyat, néhány kopott családi ereklyével együtt.”¹³⁸

A novella egy érzékletes, megszemélyesítésekkel telített tájleírással indul, ami rögtön bekapcsolja és megélelénkíti az olvasó képzeletét. Gulácsy szépirodalmi műveire jellemző ez a sajátos stílus, ami ennek a novellának is nyomban megteremti meseszerű atmoszféráját. Majd a madártávlatból, egyre közelebb érünk, és mintha csak egy ablakon tekintenénk be, megpillantjuk elsőként a novella központi szereplőjét, öreg karosszékében békésen kötögetve, Margarita Fiori Fiorettit. Innen aztán rögtön váltunk is egy másik kulcsszereplőre – az éles helyszínváltást csak a három pont jelzi, de ez a történet későbbi menetéből egyértelművé válik – Giacomo Fiori úrra, aki a közeli Cafe Lunában pihen. Ő látható az első képünkön. A festmény felső harmadában tükörírásban szerepel is a „CAFE BAR” felirat, ami igazolja, hogy Giacomo úr épp a kávézóban üldögél, és mi is belülről kifelé szemléljük a képet. Sőt, a mű alján elhelyezkedő asztal részletéből, azt a benyomást is kelti a kép, mintha a szemlélője maga is a kávézó egyik kör alakú kis asztalkájánál ülne és onnan látná a férfi alakját, így még közelebb hozva a szemlélőt a kép történéséhez. Ha a képet novella ismeretében nézzük, akkor akár a mindentudó elbeszélő is helyet foglalhat ennél az asztalnál, s mintha itt ülve, innen figyelve a bóbiskoló idős urat, kezdené el mesélni annak történetét, mintha a narrátor is csak egy lenne a helybéliek közül. A hangvételből adódóan is nagyon közvetlen az elbeszélő stílusa, mintha csak fejcsóválva, kicsit talán irigykedve is, mondaná – „Mert hiszen Giacomo Fiori csak szerény farmacista volt, ma pedig gazdag, igen gazdag. Hej! Hej! Margherita Fiori Fioretti. Te adtad ezt a szerencsét”. A kép és a novella egyaránt nagyon közel vonzza magához a befogadót, szinte beszippantja az adott műalkotásba.

Az elbeszélőtől megtudjuk, hogy ötven évvel ezelőtt a fiatal, gyönyörű és gazdag Margherita a szerény farmacistát, Giacomo urat választotta élete párjává, bearanyozva ezzel annak életét. Az olajképen látható az a parányi tér is, ahol a házaspár egykor találkozott. A tér másik oldalán, a kávézóval szemben elhelyezkedő épületen a „FARMACIA” felirat egy részlete olvasható, ami olaszul patikát jelent, vagyis Giacomo úr egykori munkahelyét jelöli. A szöveg

¹³⁸ Gulácsy Lajos, „Az egynapos hó”, *Egyetemi lapok*, 23, no. 4 (1910. március 15.): 3-5.

és a kép viszonya rendkívül szoros, – pontosan megidézik egymást, – Gulácsy szinte minden egyes leírt szavát valamilyen formában megörökítette a vásznon is. A háttérben az alapos tájleírásból ismert elemek köszönnek vissza: a hófedte tarka háztetők és a fehér sipkás narancsok. Akárcsak a szövegben épp úgy jelenik meg a festményen is a kontraszt a hideg fehér hópelyhek és az élénk színű gömbölyű gyümölcsök közt. A hideg és a meleg elemek játszanak egymással a képen és a szövegben egyaránt („Halkan vallották be szerelmüket Tél és Tavasz”).

A festményen a kávézó belső sárga fényei biztonságot nyújtanak, és a szöveg idillikus leírása is ezt a légkört teremti meg. A képet szemlélve és a novellát olvasva egyaránt bőrünkön érezhetjük a belső tér melegét, és megcsaphatja orrunkat a karácsony illata. Mindkettő műalkotás erősen a szecesszió stílusjegyeit hordozza magán.

Az olajképen a kint és a bent terei összemosódnak, az üvegfal nem jelöl ki egy éles határt közöttük. A formáknak sincsnek pontos végpontjai, mintha minden kicsit csak lebegne. Mintha a kint és a bent, a hideg és a meleg, az álmovilág és a valóság is összemosódná egymással.

Mindez megidézheti azt az állapotot, amibe Giacomo úr is kerülhetett azon a délután, amikor a meleg kávézóból a hóesést figyelve, fiatalkori emlékein nosztalgiázva, szemei már éppen lecsukódtak, vagyis az álom és az ébrenlét közti állapotot. Ennek az állapotnak a pillanatát merevíti ki a festmény, amikor az ellentétes világok egyidőben találkoznak, egybecsúsznak. A kép szemlélője előtt a megvalósult álom jelenik meg, a teljes idill.

A kettősség a novella központi, folyton visszatérő motívuma, e köré szerveződik a szöveg és ez olvasztja egybe a két olajképet is. Hiszen a hó az üvegfal belső feléről szemlélve valóban meghatóan álomszerű, ugyanakkor kint hideg és kegyetlen lehet – azonban ezt majd a második kép és annak története érzékelteti igazán.

A novella egy idősíkban, de két helyszínen játszódik, két "megváltás történetet" mutat be, ezekhez párosul a két olajkép is. Mialatt ugyanis a teljes idillben békésen szundikáló Giacomo urat szemléljük – és megismerjük történetét, hogy élete ötven évvel ezelőtt megváltásra került Margherita által –, aközben odahaza, Margharita Fiorék udvarához három rongyos alak közeledik a frissen leesett hóban botorkálva.

„A verklis Peppino öreg volt és nagyon, nagyon szegény, rongyai alól kipillantott kénsárga teste és reszketve húzódott meg a tarkafoltok alatt.

Ketten kísérték a borzalmas pályán végig az öreg kintornást. Egy szép fekete corsicai asszony, Peppino leánya és ennek árva, egyetlen gyermeke, mindkettőjük boldogsága és reménysége: – Luigi.

Luigi, kiben a nagy és szép jövő képe testesült meg, a megváltás, a megtisztulás képe.

Milyen gyönyörű volt nekik ez a gyermek piszkosan, rongyosan is . . .

Nézzétek: most ottan áll a hólepelt kertben, egyetlen garas nélkül, éhesen és reszketve a hidegtől, de szemében már ott ragyog a makacs dac, a büszke önérzetnek halvány szikrája, mely kiragadja a nyomorból s valami ismeretlen dicsőség felé vonja.

Chardin ecsetére lenne szükségem, hogy megfesthessem ennek a kedves, büszke kiscsavargónak a képét.

Föl-fölpillantottak a fehérzsalus ablakra, a leányszoba ablakára...

Luigi szeme a pirosbabos ruháskába bujtatott ismerősét kutatta. Gyomra korgott az éhségtől, kis rongyai alig fődtek árva testét, – reszketve, fázva mégis szerencsésjét, – Ninettát várta.”¹³⁹

Néhány évvel később Gulácsy végül saját ecsetével festette meg Luigi alakját, – habár arcát nem is, de a jelenetet igen, – ahogy anyja és nagyapja mellett a magas hóban lépked. Ez elevenedik meg előttünk az *Úton az egynapos hóban* címet viselő képen.

A novella ezt követő részében Margheritáék örömmel szaladnak le a már előzetesen is várt Peppinoék elé, meghallgatni az öreg játékát. Itt is megjelenik a két különböző világ kontrasztja: Margheritáék a meleg otthon idilljéből tekintettek az ablaküvegen át a kinti havas tájra (akárcsak Giacomo úr a kávézóban), és innen lépnek majd ki a hideg udvarba, a szerencsétlen koldusokkal találkozni. Az immár nagymama korú, százesztendőös Margheritával vannak unokái, és egyik lánya is, a szőke, babosruhás Ninetta, aki Margherita utódjának tekinthető a történetben, a narrátor úgy jellemzi, „szakasztott mása volt a hajdani Margheritának”. A lány épp egyidős Luigival. Forró tejjel kínálja a kisfiút, megtakarított pénzecskéjét pedig az öreg verkisnek adja. „[Ninetta] Milyen boldog örömmel leste, miként lepi el a pir a kisfiú sápadt arcát a belső melegség után.” – ez a sor szintén, a hideg és a meleg, a kint és a bent, a két gyerek és két különböző világuk találkozását hordozza magában. Luigi a forró tejtől átmelegedve és felbátorodva elénekli saját kis dalát. A jelenettől Margherita úgy

¹³⁹ Gulácsy, „Az egynapos hó”, 4.

meghatódik, hogy eldönti és rögtön fel is ajánlja: magához veszi a három elesettet, s innentől Ninetta és Luigi minden áldott nap együtt jár majd iskolába. A meseszerű novella ezzel a boldog befejezéssel zárul.

Giacomo és Luigi története közt párhuzam vonható. Kettejük életét összekötő kapocs, a megváltó alakja, Margherita, aki mint egy szent jelenik meg a történetben („ezüstös szürke ruhájában a fehér udvaron úgy állott, mint egy szelíd, bánatos bibliai jelenség”). A szegény farmacista életét ötven évvel ezelőtt váltotta meg, így Giacomo élete mára már az édes idill, az álmvilágot idéző valóság – ez jelenik meg az *Egynapos hó* című képen. Ezzel szemben pedig, teljes kontrasztot nyújt az *Úton az egynapos hóban* című kép.

Ezen ugyanis a rongyaiban lépkedő kis Luigit még az élete megváltása előtti pillanataiban láthatjuk, mielőtt Margherita az ő életét is bearanyozza. Most még azonban csak úton van efelé, úton Margheritáék udvarába, úton az egynapos hóban. Ez a festmény ábrázolásmódja sokkal egyszerűbb, depriváltabb, szegényebb, ami még erőteljesebben válik szembetűnővé, ha a részletgazdag, érzékeinkre ható elemektől nyüzsgő *Egynapos hó* című kép mellett szemléljük. Egymás ellentéteként jelennek meg. Nem is meglepő, hogy az *Úton az egynapos hóban* című festmény teljesen mellőzötté vált a Gulácsy-életműben, hiszen csupán önmagában szemlélve, az *Egynapos hó* című kép és a novella értelmező kontextusa hiányában, egész lényegétől válik megfosztottá. A képen megjelenő sivárságot nem szoktuk meg Gulácsytól, így önmagában nem is illik bele abba az utókor által kreált és kedvelt „álmok festője” életműbe, amire Bellák Gábor is utalt a bevezetőben idézett interjúban.

A két festmény azonban együtt – a novella ismeretében – egy diptichonként is értelmezhető. Giacomo urat idilli állapotban, élete megváltása után láthatjuk, míg Luigit még a várható idill bekövetkezte előtt. Ha magukat a címekben szereplő szavakat szeretnénk elemezni, akkor a három mű egymásra gyakorolt viszonyában az *egynapos hó*, a *megváltott lét* metaforájának tekinthető.

Ezt a három művet együtt korábban még érdemben nem vizsgálta a szakirodalom¹⁴⁰, ami véleményem szerint döntően annak tudható be, hogy tárgyalt festményünk a *Naconxypanban hull a hó* címen vált ismertté, így elvesztette a kapcsolatot a másik két művel, és egy önálló útra indult a magyar művészettörténetben és irodalomtörténetben egyaránt, aminek irányát az utókortól származó új címe jelölte ki. Így a kép az *Úton az egynapos hóban* című társát és

¹⁴⁰ Egyedül Molnos Péter említi őket egyben néhány sor erejéig a Kieselbach Galéria ismertetőjében az *Úton az egynapos hóban* c. kép aukcióra bocsátásakor 2007-ben.

a kettejüket összekötő, közös kiindulópontjukként szolgáló, *Egynapos hó* című novellát magukra hagyta, ezzel az elfedettséggé homályába taszítva azokat.

Az új cím születése

Az *Egynapos hó* című kép keletkezésének éve 1913 volt Gulácsy számára az utolsó "nyugodt" év. 1914 nemcsak a történelem számára hozott óriási fordulatot az első világháború kitörésével, hanem Gulácsy életébe is, ugyanis a háború kirobbanásának hírére kezdődött elméjének elborulása, ami aztán életének több évtizedén át húzóó tragikus kimeneteléhez vezetett. Pszichiátriai kezelését először – akkori tartózkodásának helyszínén – Itáliában kezdték meg, majd 1915-ben hazaszállították. Itt biztató, de sajnos csak átmeneti felépülése következett. Ebben a páréves időszakban – kisebb-nagyobb megszakításokkal – újra aktívan tevékenykedett. 1916 áprilisában részt vett a Nemzeti Szalon „Fiatalok” kiállításán, ahol más művei mellett, kiállították tőle az *Egynapos hó* festményt is ezen a címen. A kép ekkor szerepelt először a nyilvánosság előtt. A rövid ideig tartó felépülését követően 1919-től ismét bekerült a pszichiátriára, és élete végéig már bent is feküdt, sokszor szinte öntudatlan állapotban, az élet és a halál közti átmenetben. Utolsó napja 1932-ben érkezett el.

A tárgyalt mű legközelebb – már Gulácsy halála után – 1933 januárjában volt látható a Tamás Galériában, *Padovában hull a hó* címmel. Ugyanebben az évben jelent meg Gulácsy egyik legnagyobb gyűjtőjének, Dr. Eisler Mihály Józsefnek a cikke a festő művészetéről.

Eisler neve kevésbé ismert az utókor számára, a szakirodalomban is csak elvétve találkozhatunk vele. Bognár Zsuzsa az egyike azon keveseknek, akik foglalkoztak munkásságával, a következő megállapítások az ő tanulmányából származnak. Eisler amellett, hogy pszichiáterként dolgozott, a legkülönbözőbb újságokba írt művészeti cikkeket. A *Pester Llyord* rendszeresen jelenítette meg írásait, de mások mellett a *Pesti Naplóban*, és a *Művészetben* is publikált. Érdeklődési köre széles volt, foglalkozott filozófiával, szépirodalommal, esztétikai kérdésekkel és képzőművészettel is. Az 1910-es években Lukács Györggyel és Balázs Bélával élénk szellemi kapcsolatban állt. (Érdekesség még vele kapcsolatban, hogy a későbbiekben, pszichoanalízis korai képviselőjeként József Attilát is kezelte.)

A következőkben idézett írása a *Magyar Művészet* folyóiratban jelent meg 1933-ban:

„Mi sem könnyebb, mint színesen és rajongóan írni Gulácsy képeiről. Tárgyuk változatossága és sokszor kifejezetten poetikus hangulata, a munkákon átcsillanó vonzó egyéniség, a kifejezés eszközeinek látszólagos sokoldalúsága, mely futamokat játszik a primitívség és a bravúrosság közt, e sajátságok mind együttvéve hamar formálódnak témává és kerek írásművé. A toll embere gyorsan megtalálja a lírai parafrázist erre az együttesre. De ma, Gulácsy emlékének s az igazságnak egyaránt, mással tartozik a kritika.”¹⁴¹

Ezt a cikket Bellák Gábor is idézi a bevezetőben tárgyalt tanulmányában. Az Eisler által megfogalmazott gondolatokat így egészíti ki:

„Eisler Mihály József éppen azt vetette föl a Gulácsyról szóló írások kapcsán, hogy a tények vizsgálata helyett sokkal könnyebb „lírai parafrázist” találni Gulácsy értelmezéséhez. És lám, ő maga is egyike volt a kárhoztatott lírikusoknak, ugyanis ezt a zseniális címet feltehetően vagy ő maga, vagy a kép akkori tulajdonosa, Ártinger Imre találta ki.”¹⁴²

Ugyanis a *Magyar Művészet*-ben publikált újságcikk az első olyan fennmaradt forrásunk, amiben vizsgált képünk *Nakonxypanban hull a hó*, vagyis mai közismert címén szerepel. Eisler a cikket Gulácsy festmények fekete-fehér reprodukcióival illusztrálta, itt olvashatjuk a kép alatt a „Gulácsy Lajos: Nakonxypanban hull a hó – Artinger Imre úr tulajdona” magyarázó feliratot. Oltványi Imre, álnevén Ártinger Imre korának neves és meghatározó művészpártolója volt, a magyar műgyűjtés kiemelkedő alakja. Dolgozott a Nemzeti Bank elnökeként, később pénzügyminiszterként, majd 1948-ban a Magyar Nemzeti Múzeum elnöke lett, 1950-től pedig a Szépművészeti Múzeum igazgatói posztját töltötte be két éven keresztül.¹⁴³

A mű legközelebb 1936 októberében a Nemzeti Szalon Gulácsy Lajos és Lieb Ervin hagyatéki kiállításán jelent meg a nagyközönség előtt, és ekkor már *Nakonxipánban hull a hó* címen¹⁴⁴. Ez után 1944-ben ismét a Tamás Galériában az Új Romantika kiállításon volt látható.¹⁴⁵

¹⁴¹ Eisler Mihály József, „Gulácsy Lajos”, *Magyar Művészet*, 9 (1933): 65.

¹⁴² Bellák, „Történet nélkül – A Gulácsy-képek története”, 42.

¹⁴³ Takács Gábor, *Műgyűjtők Magyarországon. A 18. század végétől a 21. század elejéig* (Budapest: Kieselbach Galéria, 2012), 26.

¹⁴⁴ Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület, Gulácsy Lajos Kálmán és Liebl Ervin festőművészek hagyatéki kiállításának katalógusa, 1936.

¹⁴⁵ Ennek a kiállításnak a katalógusát nem találtam meg, de feltételezem itt is már az új címen lett kiállítva a kép.

Az 1960-as években, Gulácsy halálának 30. évfordulója környékén, Keleti Artúrtól több feljegyzés is született egykori barátjának életművével kapcsolatban. Egyik ilyen írásában olvashatjuk „Nakonxpanban hull a hó – helyes címe Padovában hull a hó.”¹⁴⁶ Keleti ezt azért is tarthatta lényegesnek lejegyezni, mert ekkor már ő is érezhette, hogy a kép új címe kanonizálódott.

Legközelebb a festmény 1966-ban a székesfehérvári István Király Múzeum Gulácsy Lajos emlékkiállításán volt látható, *Nakonxypánban hull a hó* címmel helyezték a közönség elé. A katalógusban Oltványi Noémi szerepel tárgyalt képünk tulajdonosaként. Apja, Oltványi-Ártinger Imre, a kép első birtokosa, 1963-ban hunyt el, ám a festmény ezt követően még évtizedeken keresztül maradt a család tulajdonában.

¹⁴⁶ Keleti Arthúr-hagyaték, OSZK, Kézirattár, Fond 117/42.

Naconxypanban hull a hó az irodalomban

Gulácsy életében a képzőművészet mellett az irodalom is fontos szerepet töltött be. Szabadi Judit szerint Gulácsynak szüksége volt a verbális kifejezés eszközeire is művészetének kiteljesedéséhez¹⁴⁷. Nem véletlen, hogy a költő-festő kortársai közül épp Juhász Gyulában, a festő-költőben talált sorstársra. A kettejük közt kialakult életre szóló szövetséget és művészetük közt vonható párhuzamokat Szigeti Lajos Sándor¹⁴⁸, majd később Péter László¹⁴⁹ is részletesen vizsgálta.

Juhász a Magyarok egyik számában így vallott barátjáról, Gulácsyról *A szépség betege* című írásában:

„Mikor a kávéházban üldögélt, írók, művészek, kereskedők és bankárok között, állandóan udvariasan mosolygott, de nem igen figyelt a beszélgetésekre. Mindig valahol másutt járt a lelke, a képzelete, a vágya és azért azt hitték, hogy nagyot hall, pedig csak nagyon messzire volt attól a világtól, amely körülötte zsongott és zibongott. Nakonxipán volt az ő hazája, ez a furcsa ország, amely szerinte Japán és a hold között fekszik és amelynek nyelvét ő tudta csak beszélni az összes földi emberek közül. Beszélt is, itt is sokat nakonxipánul és képein is gyakorta szerepeltek ennek az álomtartománynak apró, mulatságos lakói.”¹⁵⁰

Pontos leírást kapunk Juhásztól Gulácsy maga teremtette fantáziavilágáról: Naconxypanról. Ez az az álomvilág, ahova a festő képzeletében elmenekülhetett az érzékeny lelke számára rideg valóság elől. Naconxypan utcáit, házait és lakóit megfestette, történeteit mesékbe foglalta. (Ezek a történetek is – akárcsak más Gulácsy írásművek – jellemzően töredékekben maradtak fenn, de olvashatóak együtt a Szabadi Judit által szerkesztett *A virágünnep vége - Összegyűjtött írások Gulácsy-képekkel* című kötetben¹⁵¹.)

Juhász másik fontos írása, mellyel barátjának állított emléket, a *Gulácsy Lajosnak* című verse, mely a Magyarországon látott először napvilágot 1922 nyarán. Ekkor Gulácsy már nem sokat érzékelt a körülötte történő valóságból, évek óta a szanatórium betege volt, és állapota jelentősen már nem is javult többé az 1932-ben bekövetkező haláláig. Így Juhász a verset, – bár Gulácsy még életben volt, – már csak az egykori barát emlékéhez tudta írni.

¹⁴⁷ Szabadi Judit, *Gulácsy Lajos. A virágünnep vége*, (Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1989), 15.

¹⁴⁸ Szigeti Lajos Sándor, „Úton Nakonxipánba”, *Tiszatáj*, 46, no. 5 (1992 május): 43-52.

¹⁴⁹ Péter László, „Gulácsy Lajosnak (Versmagyarázat)”, *Tiszatáj*, 57, no. 4 (2003 április): 23-46.

¹⁵⁰ Juhász Gyula, „A szépség betege”, *Magyarország*, 6, no. 26 (1925. február): 10-11.

¹⁵¹ Szabadi Judit, *Gulácsy Lajos. A virágünnep vége*, (Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1989).

A mű megjelenését pár nappal követően nyílt az Ernst Múzeum *Gulácsy Lajos gyűjteményes kiállítása*, amit Keleti Artúr kezdeményezett a festő születésének negyvenedik évének alkalmából. A vers a kiállítás katalógusában is megjelent. A mű utolsó strófáját idézem most:

„Nincsen remény s te nem tudod. Szeliden
 És finoman - hisz művész vagy, Lajos -
 Babralsz a párnán ujjaddal. Az Isten
 Legyen irgalmas. Ó csodálatos
 Szent, tiszta művész, Giotto jó utóda,
 Alázatos, hű, tőled nem kíván
 Már e plánéta semmit és a holdba
 Nakonxipán vár már, Nakonxipán!”

Szigeti szerint ennek a versnek a megszületése jelöli azt az irodalomtörténeti pillanatot, amikortól a *Naconxypan* mint költői motívum útjára indult.

Ehhez csatlakozott Weöres Sándor *Dalok Na Conxy Pan-ból* című húsz darab számozott négysoros strófából álló versével, ami az 1944-ben kiadott *Medúza* című kötetében jelent meg. Ezt Gulácsy műveinek viszonyában Szigetin kívül Bozsoki Petra és Lanczkor Gábor is vizsgálta. Bozsoki a következő kapcsolatot állapította meg a vers és a festő által teremtett fantáziavilág közt: „Amellett, hogy Gulácsy világa mind a stilisztikai eszközökkel, mind a hozzá kötődő művészi attitűddel inspirációs forrásként szolgál, a vers feldolgozza és újra is alkotja a jellegzetességeket”¹⁵² – vagyis *Naconxypan* világát Weöres nemcsak felhasználja művében, hanem ezáltal újra is teremti, kibővíti azt.

Juhász és Weöres versének említése elengedhetetlen volt dolgozatom gondolatmenetének felépítése szempontjából, ugyanis ezek kulcsszerepet játszottak a *Naconxypan* mint irodalmi motívum megszületésében és útjára indulásában. A következőkben viszont már csak olyan irodalmi műveket sorakoztatok fel, melyek konkrétan a tárgyalt festményünkkel és annak új címével hozhatók összefüggésbe.

Kormos István *Nakonxipánban hull a hó* című költeménye 1970-ben született, majd később, 1971-ben, a *Szegény Yorick* című kötet záróverseként jelent meg. A mű, Weöreséhez hasonló módon, 30 négysoros strófából épül fel. A vers kezdetén a játékosság dominál, a lírai

¹⁵² Bozsoki Petra, „Megénekelte Gulácsy-képek (Weöres Sándor Dalok Naconxypan-ból című verséről)”, *Jelenkor*, 56, no. 7-8. (2013 július-augusztus): 800-806.

én megidéz egy meseszerű fantáziavilágot, majd mindez nosztalgiává alakul, és a vers a múltban való kalandozásba vált át. A költői én sorra veszi egykori szerelmeit, mint egy leltárt készítve róluk. Ez a témaválasztás tárgyalt festményünk ismeretében elsőre talán különösnek tűnhet, de rögtön érthetővé válik amint tudjuk, hogy Kormos éppen ez idő tájt kötötte harmadik és egyben élete végéig kitartó házasságát. A vers az álom és az emlékezés világában, a nosztalgiában való elmerüléssel kapcsolódik Naconxypanhoz és emiatt kaphatta címét is.

A költemény keletkezéséről Kormos maga 1977-ben a Magyar Televízió *Csak a derű óráit számolom* című műsorában beszélt:

„A vers címe plágium, *Nakonxipánban hull a hó* – ez a címe. Akkor lenne igazán plágium, ha festmény lenne mert Gulácsy Lajosnak egy gyönyörű képcímét loptam el. Azt hiszem ez a legszebb magyar képcím: *Nakonxipánban hull a hó*. A naconxypan-t [szót] nagyon régen olvastam én diákkoromban Juhász Gyula versében, amit Gulácsy Lajoshoz, barátjához, illetve már barátja emlékéhez írt. Abban bukkant fel előttem ez a naconxypan szó, Gulácsy képet nem láttam még. Sőt később sem, amikor Weöres Sándornak *Dalok Na Conxy Pan-ból* című gyönyörű versét olvastam.”¹⁵³

Igen sokatmondó az, hogy Kormos már nem is Gulácsy műveiben találkozott először a naconxypani világgal, hanem ahogy említette Juhász *Gulácsy Lajosnak* című versében, később pedig Weöres *Dalok Na Conxy Pan-ból* művében – tehát már irodalmi motívum voltában ismerte meg Naconxypan-t. Amikor pedig az általa „legszebb magyar képcím”-nek vélt sort saját versének címéül kölcsönözte, ezt annak tudatában tette, hogy Gulácsy címét használja - holott a dolgozatból tudhatjuk, ez nem így volt.

Szigeti szerint Nagy Gáspár Kormos Istvánt, egykori mesterét idézi meg *A tél elé* című, ugyancsak négysorosokból álló versében.¹⁵⁴ Ezt a vers zárósorával is igazolja, ami csupán annyi, "NAKONXIPÁNBAN HULL A HÓ". Vagyis Nagy Gáspár azzal a sorral (is) idézi meg Kormos Istvánt, amit Kormos is saját bevallása szerint csak "ellopott" Gulácsytól egy versének címéhez, de mindeközben ez a sor Gulácsyé soha nem is volt, hanem csak egy újabb személytől megkapta az olajképe.

Így alakul át folyamatosan és teremődik újra és újra művészeti alkotásból, művészeti alkotásba egyre több jelentésréteget hordozva magában a *Naconxypanban hull a hó* sor.

¹⁵³ Saját leiratom a Magyar Televízió adása alapján – bár ennek leirata megjelent a Digitális Irodalmi Akadémián, nem azt használtam, mert ott pontatlanul idézik Kormos szavait.

¹⁵⁴ Szigeti, „Úton Nakonxipánba”, 51.

1984-ben egy elbeszélés is napvilágot látott ezen a címen, Juhász Erzsébet, a vajdasági magyar író, *Gyöngyhalászkok* című kötetében. (Ennek vizsgálata azért is lehet különösen érdekes az idézett kép eredeti címének ismeretében, mert ebben az esetben – körbeér egy folyamat – az eredetileg egy elbeszélés mentén született azonos című olajkép, új címével egy új, azonos című elbeszélést ihlet meg.) Juhász művét, mások mellett, Szalma Judit is vizsgálta: „[Az elbeszéléskötetben] ugyan felfedezhetünk nakonxipáni utalásokat, elég csak megnéznünk az egyik írás címét (*Nakonxipánban hull a hó*), ám a szerző az irodalmi megnyilatkozások helyett feltételezhetően egyenesen Gulácsy festményéig nyúlt vissza. Erre utalhat a következő idézet is az *Esti följegyzések* című esszékötetéből: „Tél-élményeim legszebbike Gulácsy Lajos *Na'Conxypanban hull a hó* című festménye. [...] Nakonxipánban minden lehetséges. Csak az bizonyos, hogy tél van. Olyan örök, múlhatatlan [...]”

Bizonyos szálak ugyanúgy szövök át a festményeket, mint Juhász Erzsébet elbeszéléseit, természetesen a médiumváltás megkerülhetetlen „buktatóival”, ám a szerzőnő e „gulácsy eszközökkel” egészen más Nakonxipánt épít, abban másként mozgó szereplőkkel¹⁵⁵.

Vagyis *Naconxypan* világa, és a *Naconxypanban hull a hó* sor ebben az esetben is megújul, újabb jelentéstartományokkal bővül.

Az utolsó és egyben legfrissebb mű, amit dolgozatomban említek Tornai Xénia *Na'Conxypanban hull a hó* című, elődeit követve, ugyancsak négysoros strófaból álló verse, ami 2024 januárjában jelent meg a Napút Online magazinban.¹⁵⁶ A költemény ekphrasztikus, teljes egészében az olajkép leírásán alapul, szorosan kapcsolódva annak *Naconxypanban hull a hó* címéhez is. A szerző a művét Gulácsy Lajos emlékére ajánlotta.

A versek részletes elemzésére ebben a dolgozatomban nem vállalkozom, ezt sok esetben már mások meg is tették előttem, amit jelöltem is az adott műveknél. Ezeket az irodalmi példákat annak érdekében sorakoztattam itt fel, hogy rámutassak, mekkora és milyen hatással volt a kép új címének megszületése irodalmunkra – hogy kezdtek párbeszédet ezek az írásművek nemcsak a festménnyel, hanem annak új címével is. Ugyanis ezek a művek nem az *Egynapos hó* című festményre játszanak rá, hanem egyértelműen a *Naconxypanra hull a hó* címűre.

¹⁵⁵Szalma Judit, „Havazás a vásznon és a szövegtérben” In *Ingenia Hungarica II.*, szerkesztette Horváth László, (Budapest: ELTE Eötvös József Collegium, 2016), 271–284.

¹⁵⁶ Bognár, Zsuzsa, „Eisler Mihály József és társai – Lukács György szellemi vonzasköre a Pester Lloydban (1907–1914)”, *Magyar Könyvszemle*, 115, no. 1 (1999).

Az új cím azáltal, hogy szerepel benne a *Naconxypan* szó megidézi Gulácsy legendás álmvilágát. Így új helyszínre helyezi a festményen látható jelenetet, az átlagos, olasz kis kávézó helyett Naconxypanba repíti el a kávézóban üldögélő öreg urat, holott Naconxypan világára a képen semmilyen utalást nem láthatunk, hiszen Gulácsy ezt a képét nem naconxypani képnek szánta. De úgy tűnik a cím annyira magával ragadó és megnyerő, hogy nem kellett, hogy a festményen bármi is igazolja azt, hogy valóban Naconxypanban lennének, így, magában is befogadta a történelem, még szerethetőbbé varázsolva ezzel, az alapból is a megvalósult álmot, a teljes idillt megjelenítő képet.

Az utólagos címadás, – eredjen az akár Eisler Mihálytól, akár Oltványi-Ártinger Imrétől, akár mástól, – Naconxypan világának társítása a festményhez magától értetődő. Naconxypan egyszerre foglalja magába az álmok birodalmát, az emlékezést, az édes múlt nosztalgiáját, a valóságból és a jelenből való elvagyódást, elmenekülést, kivonulást, a vágyak beteljesülését – mindezt pedig megidézi tárgyalt festményünk is. Bizonyos, hogy az itt felsorolt irodalmi szerzők a képpel való találkozásukkor a *Naconxypanban hull a hó* címnek voltak tudatában, és írásműveikben nemcsak a festményre, hanem magára, Naconxypan világára is rájátszottak. Tehát ezek az irodalmi művek az új cím rögzülése nélkül nem születtek volna meg.

A kép napjainkban

Az *Egynapos hó* több mint hét évtizeden át állt az Oltványi család tulajdonában, majd onnan került a Kieselbach Galériába, ahol 2002-ben aukcióra bocsátották *Nakonxipánban hull a hó (Egynapos hó)* címen.¹⁵⁷ A kikiáltási ár 15 millió forint volt, de a kép végül 80 millió forintért kelt el, amivel akkor rekordot döntött, ez volt a legmagasabb összeg, amit addig hazai műtárgyért fizettek. A festmény azóta is magántulajdonban van, de többször is látható volt a nagyközönség számára. 2023-ban a Nemzeti Galéria *Gulácsy. Na'Conxypan hercege* címen rendezett életmű kiállításán jelent meg. A kiállítás egyedisége, hogy először voltak láthatóak a naconxypani képek külön tematikus csoportba rendezve. Érdekes, hogy tárgyalt festményünket is ide helyezték *Na'Conxypanban hull a hó (Egynapos hó; Padovában hull a hó)* címekekkel ellátva, annak ellenére, hogy a dolgozatban már többször idézett Bellák Gábor volt a kiállítás egyik kurátora, egyben az, aki a kiállítási katalógusában megjelent

¹⁵⁷ Molnos, „Nakonxipánban hull a hó”.

tanulmányában rámutatott, hogy a festményt maga Gulácsy nem is naconxypani képnek szánta.

2024-ben a Petőfi Irodalmi Múzeumban Kormos István születésének 100. évfordulója alkalmából rendeztek az írónak emlékkiállítását „*K. I. aki voltam*” – *Kormos István 100* címmel. Itt ismét megtekinthetővé vált a kép, Kormos azonos című verse mellé helyezték a falra. A festmény alatt *Nakonxipánban hull a hó (Egynapos hó)* címet olvashatták a látogatók.

Ahogy a Kieselbach Galériában, úgy a Nemzeti Galériában és a Petőfi Irodalmi Múzeumban is zárójelbe helyezték az eredeti címet. A *Gulácsy. Na'Conxypan hercege* kiállításon (és a kiállítás katalógusában) a képet a naconxypani képek csoportjába sorolták. A „*K. I. aki voltam*” – *Kormos István 100* kiállításon pedig a képet az utólagos címével ellátott párverse mellé helyezték. Ezek mind érthető kurátori döntések voltak, de kétségkívül mind tovább erősítették a festmény utólagos címének rögzülését a nyilvánosságban. Ugyanakkor mindenképp előrelépés, hogy több évtized után – ha csak zárójelben is –, de ismét látható és olvasható az *Egynapos hó* cím a nagyközönség számára.

Összegzés

Bellák Gábor idézett tanulmánya végén a következő kérdéseket teszi fel az olvasónak a tárgyalt képünk kapcsán:

„Vajon van-e okunk, hogy a történeti hitelesség jegyében „visszavegyük” a kép régebbi, eredeti címét, és sutba dobjuk ezt a szép, új címet, ami annyi sok más alkotást ihletett meg. S van-e okunk, hogy kétségbe vonjuk a kép 1933-ban kapott címének a nem kevésbé történeti hitelességét? Vagy bármely más olyan címet, melyet az utókor adott? Valljuk be, bárhová is terelnek a történeti tények, nekünk az *Epedő szerelem* „Eksztázis” marad, mert immár hatvan éve így ismerjük; a *Varázslat* „A varázsló kertje” marad, mert a „kert” szócska által keltett rezonancia száz éve már hogy ott vibrál a kép körül; s hiába hull a hó Padovában: az a hó egyszer elolvad. Na'Conxypan hava azonban – úgy tűnik – örök marad.”¹⁵⁸

Saját kérdését megválaszolva tehát azt mondja, ezek a képek mára már úgyis így rögzültek a nyilvánosságban, és úgy folytatja, a történetükhöz szorosan hozzátartoznak ezek az idők során bekövetkezett változások. Én ezt csak annyiban látom máshogy, hogy nem gondolom,

¹⁵⁸ Bellák, „Történet nélkül – A Gulácsy-képek története”, 42.

hogyan ezek a címek már visszafordíthatatlanul rögzülve lennének az emberek fejében. Nem vagyok benne biztos, hogy a nagyközönség szemében az a padovai hó elolvadna, hanem úgy gondolom, az is lehet, hogy ugyanolyan örök lenne, mint a *Naconxypani*. Csupán a nagyközönség számára ez a cím lett felkínálva. Ők ezt nem választották, hanem a művészetet közvetítő szereplőktől készen kapták. A vizsgált képünk történetéből pontosan kirajzolódik, hogy a múzeumoknak, galériáknak, aukciós házaknak, folyóiratoknak, szakirodalmaknak, de ugyanúgy az irodalmi parafrázisoknak is milyen fontos és kanonizáló szerepe lehet egy művészeti alkotás vagy épp annak címe kapcsán. Egy ilyen folyamat azonban, pont úgy ahogy kialakult, a művészet közvetítői által korrigálható is. A felelősség az ő kezeikben van.

És mit veszít egy befogadó ennek a képnek az esetében, ha nem ismeri az eredeti *Egynapos hó* címet? Véleményem szerint sokat. Elveszíti a kép születésének talajt nyújtó "édeskés históriát", és a párvaként született, a megvalósult álmoknak kontrasztot állító festményt, az *Úton az egynapos hóban*. Gulácsy novelláját olvasva megismerhetjük az olajképeken szereplő alakok történetét, s ezáltal nemcsak a festményeket, hanem a szerzőt is közelebb érezhetjük magunkhoz. Ennek a három műnek a szimbiózisa tökéletes példa arra, hogy Gulácsy életében az irodalom és a képzőművészet milyen szorosan fonódott össze egymással, és hogy olykor miért lehet kulcsfontosságú az, hogy képeit írásművei viszonyában vizsgáljuk.

Az *Egynapos hó* novella feledésbe merülése miatt nagyban okolható az utókor címadása. Ugyanakkor ez az új cím tagadhatatlanul gazdagította nemcsak a képet, hanem irodalmunkat is, hiszen nem egy szerző ihletődött meg a lírai című kép által és kapcsolódott hozzá és *Naconxypan* világához saját alkotásával. *Naconxypan* megjelenése az új címben az, ami felülírta a kép eredeti címét, amivel *Az egynapos hó* nem tudott versenyezni.

A Gulácsy által teremtett *Naconxypan* már több mint egy évszázada van jelen különböző művészeti alkotásokban, és folyamatosan újra és újra születik. Hiszen *Naconxypan* örökérvényű, az álmok, az emlékek, a vágyak kifejezője a jelen valóságával szemben állva.

A dolgozatban ismertetett eset a következő kérdéseket veti fel: Mennyire határoz meg egy festményt annak címe? Lehet-e egy műalkotás értékesebb vagy értéktelenebb egy másik címmel? Mitől válhat legitimé egy címadás? Úgy gondolom, ezekre a kérdésekre nem létezik egyetlen válasz, ahogy tárgyalt képünk esetében sem létezik egyetlen igazi cím. Az, hogy a tények ismeretében ki melyiket fogadja el, melyiket érzi jogosnak, igaznak, vagy épp hozzá közel állónak, már minden befogadónak az egyéni döntése.

Bibliográfia

Bakai Anna. "Gulácsy-kiállítás: szenvedélyes, őszinte művészet, stíluscímkék nélkül." *Magyar Krónika*, (2023). Hozzáférés: 2024.09.18. <https://kronika.hu/cikk/gulacsy-kiallitas-szenvedelyes-oszinte-muveszet-stiluscimkek-nelkul/>.

Bellák Gábor. "Történet nélkül – A Gulácsy-képek története." In. *Gulácsy. Na'Conxypan hercege kiállítási katalógus*, 27-43. Budapest: Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, 2023.

Bognár, Zsuzsa. „Eisler Mihály József és társai – Lukács György szellemi vonzasköre a Pester Lloydban (1907–1914).” *Magyar Könyvszemle* 115, no. 1 (1999).

Bozsoki Petra. "Megénekelte Gulácsy-képek (Weöres Sándor Dalok Naconxypan-ból című verséről)." *Jelenkor*, 56, no. 7-8 (2013 július-augusztus): 800-806.

Eisler Mihály József. "Gulácsy Lajos." *Magyar Művészet*, 9 (1933): 65-70.

Gulácsy Lajos. "Az egynapos hó." *Egyetemi lapok*, 23, no. 4 (1910. március 15.): 3-5.

Juhász Gyula. "A szépség betege." *Magyarság*, 6, no. 26 (1925. február 1.): 10-11.

Marosvölgyi Gábor. *Gulácsy Lajos*. Budapest: Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, 2008.

Molnos Péter. "Nakonxypánban hull a hó," Kieselbach Galéria és Aukciós ház weboldala, Hozzáférés: 2024.09.18. <https://www.kieselbach.hu/alkotas/nakonxipanban-hull-a-ho-egynapos-ho-1910-korul-912>.

Molnos Péter. "Úton az egynapos hóban," Kieselbach Galéria és Aukciós ház weboldala, Hozzáférés: 2024.09.18. <https://www.kieselbach.hu/alkotas/uton-az-egynapos-hoban-1910-korul-19555>.

Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület. "Gulácsy Lajos Kálmán és Liebl Ervin festőművészek hagyatéki kiállításának katalógusa.", 1936.

Péter László. "Gulácsy Lajosnak (Versmagyarázat)." *Tiszatáj*, 57, no. 4 (2003 április): 23-46.

Szabadi Judit. *Gulácsy Lajos. A virágünnep vége*. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1989.

Szalma Judit. „Havazás a vásznon és a szövegtérben.” In *Ingenia Hungarica II.*, szerkesztette Horváth László, 271–284. Budapest: ELTE Eötvös József Collegium, 2016.

Szigeti Lajos Sándor. "Úton Nakonxipánba." *Tiszatáj*, 46, no. 5 (1992 május): 43-52.

Szjő Béla. *Gulácsy Lajos*. Budapest: Corvina Kiadó, 1979.

Takács Gábor. *Műgyűjtők Magyarországon. A 18. század végétől a 21. század elejéig.* Budapest: Kieselbach Galéria, 2012.

Vasy Géza. *Kormos István.* Budapest: Balassi Kiadó, 2002.